

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Ց

1813.

16. 19. 22. 26. 29. 31. Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր:

Ի Ն Կ Ի Լ Դ Ե Ի Դ Ի Ա.

Լօսարատ • II Հոգեբանական:

Մէկ Ամերիկացւոց վաճառականները նաւ, բռնեցին Հինտիստանցիները այսպիսի խաբէութիւն: Ամերիկացիները նաւուն խաբատանը թէպէտ Կիտէր, թէ Հինտիստանցիները իրենց թշնամի են, բայց այսու լծման հոգեւոր ըրաւ, ու իրեն նաւուն մէջ թող տրվաւ որ մոտան 50 Հինտիստանցի • աւսոնց հետ սկսաւ վաճառականութիւն ընել, նաւապետը կռուար անոնց ծածկոցներ ու պղտիկ ջախուներ, ու կռուուր ասոնց տեղը Հինտիստանցիներէն աղնիւ քիւրքեր: Աս միջոցիս յանկարծակի նշանաւ տրվին Հինտիստանցիները մէկըմէկու, ու ամեն մարդ իրենց ձեռքի բաները վար ձգած սրով վազեցին նաւու մօտինարեւուն վր, որոնք ամենէնը մէկէն էին 23 հոգի մայն • զամենէն սպաննեցին բայց 'ի 5 հոգիէ, աւսոնք փախած նաւուն խուցին մէջ թիւ ֆէնիով, փխտովով զիրենք կըպաշտպա

նէին • աւս հէն մէկը սաստիկ վերաւորված էր:

Հինտիստանցիները Կիտէրը նաւը թողուցին ու ելան գացին առաւօտը գալու, ու նաւը կողտարելու համար: Գիտէրվան մէջ չորս ամերիկացիք մտան նաւու սանտալին մէջը ու ելան փախան • իսկ մէկալ վերաւորվածը տեսնալով թէ մօտ է մեռնելու, չուղեց նաւէն ելլալ երթալ: Առաւօտը կանուխ Հինտիստանցիները շատ բողմութիւն սկսան զգուշութիւն գալ նաւուն վր, վախնալով ան հէն որ չըլլայ թէ եկի նաւ մը հասցնեն իրենց • բայց աւ վերաւորվածը նշան տրվաւ որ դան մոտան նաւը, ու երբոր տեսան թէ մարդ չեկայ բայց 'ի աւս վերաւորվածէն, սկսան յախշտակել խաբէութիւն նաւուն մէջ գրոնրված բաները:

Աս վերաւորված Ամերիկացին կամայ կամայ մօտեցաւ նաւուն Սանթա Գաւ պառաին՝ իր պարուծ պահված տեղը ու կրակ տրվաւ 6 հալար օխայ սպարութիւն ու երկինք հանեց նաւը բոլոր Հինտիստանցիներով: Մէկքանի օրէն ետեւ աւ չորս փախած ամերիկացիք որ կըպարտէին ծովուն վրայ,

վրայ, մէկ սաստիկ ֆուռթուռնով զատոնը ցամաք ձգեց. հոնտեղը գլորնոված շին տխտունցիները շուտով ասոնց վրայ հասան ու զատոնը ալ սպաննեցին:

(Օրագր. կայսեր:)

ԼԵՀԱՍՏԱՆ.

Վարսաւեա. 5 Հոկտեմբեր:

Սեպտեմբերի 17-ին դաշնակիցները Թօփոսեցին Տանձքային բերդը ծովէն. նաւահանդէսը մատեցաւ բերդին, եկան նաեւ ան ինկիլիզներուն նաւերնալ օգնութե. համար՝ որոնք կրկէնային Ռատա. սյա տերապլին կրակը սկսաւ առաւօտեան սա հաւթը ճին՝ ու քընց մինչև երեկվան սահաւթը ճը, բայց կէսօրվան մետ որովհետև սաստիկ քամիով ելաւ, անոր համար դաշնակցաց շարութաները անգին ասդին ցամաք ինկան, և որովհետև բերդի պատնէշները բարձր էին, աս պատճառաւ շատ լիսամբ ձեբաւեցին Փրանսըղները Թշնամին կիւլէնէրէն. դաշնակցաց կողմէն մեռերէ 88ը հոգի, ու 192 ալ վերաւորվէրէ. մէկ տաքցուցած կիւլէնով որ նետեցին Փրանսըղները Թշնամեաց նաւերուն վրայ, հաւան հանեց Թօփէ շարութանէրէն մէկը:

(Օրագր. կայսեր:)

ՊԱՎԻԷՆԱ.

Մոսկո. 14 Սեպտեմբեր:

Հոստեղի գետին վրայ կար մէկ մեծակա կամուրջով իրեք աշտով, երբոր գետը սառտիկ անձրևներէ բարձրացանէ, փլաւ աս կամուրջը, կամուրջին վրայ կար 200 հոգի, մէկ տնցւոր առաջադմբ, մէյրնալ ձիաւոր մարդով, ամմէնքը մէկէն գետին մէջը Թափեցան, 150ը մեռան, մէկաշնոնք խալտեցան, մէկ կիւլիմը լսելուսպէս Թէ իրեն երկը մեռնողներուն մէջնէ՝ շուտով ինկաւ մեռաւ կեցած տեղը: Աս գետին բարձրանալը շատ շինուածքներու լիստ տրվաւ, այնպէս որ՝ գետին երեսին վրայէն լողալով վար կերթային ամբողջ տանիքներ, ծառեր, ու որիշ տուններու փայտեղէն կահարասիներ:

Աս տեղացի գաղթեցային մէջ կրպատմէ Թէ Բրինչբէք Գառլօին (որ է Նէմցէի կայսեր մէկ եղբայրը) շատ անգամ առաջարկվեցաւ որ յանձն առնու Ճէնէաւ լուծիլ բոլոր զօրաց վրայ, բայց ինքը տմենէն չուզեց, և կը հաստատեն Թէ ինքը

դէմ է աս հիմակվան պատերազմին ծառուկ կերպով, և չի յուսար ամենեւին՝ որ մէկ երկանիկ ելքով ունենայ աս պատերազմը նկատմամբ դաշնակցաց:

(Օրագր. կայսեր:)

Պալէստին. 7 Հոկտեմբեր:

Պալէստին մենք Ճէնէաւը, սեպտեմբերի 14-ին Պօէմիայի սահմանագլուխներուն մէջ եղած պատերազմին դերի բըռնովեցաւ. Փրանսըղները աս Ճէնէաւը փոխեցին Թալէստին-Բէրիկօտ Փրանսըղ լորապետին հետ՝ որ գերի բռնովէրէր դաշնակից զօրացմէ սեպտեմբերի մէջ:

(Գաղէն. Պալէստին:)

Աւուստ. 13 Հոկտեմբեր:

Սեպտեմբերի 22-ին, առաւօտեան սահաւթը մէկին 3 բառորդին սաստիկ շարժեղաւ Լանտէրս ու Մարթինսպրուք. շարժին հետ կար մէկ սաստիկ քամիով ու կրպոռարիկ երկինքը: Զարթը Թէպէա սաստիկ եղաւ մինչև որ տուններուն շարժական բաները շարժեցան իրենց տեղերէն, բայց շինուածքներուն հիւ լիսամբ չիարվաւ:

(Օրագր. կայսեր:)

ՎԵՍԹՓԱԼԻԱ.

Քասկէ. 21 Սեպտեմբեր:

Աս տերուն մահու ատենան դատապարտեց մեռնելու Պալիլ Բալէնաքի անունով մէկ ծառայով՝ որ ըսպանեց իր տէրը լուստաւիայի մէջ: Տէրը էր մէկ Փրանսըղ լորապետով ջատէռ անունով. պատմութե որորաբան կրպատմով աս հետեւալ կերպով:

Աս Փրանսըղ լորապետը իր ծառայովը իրիկվան դէմ հասաւ Ելձ քաղաքը ու գնաց իրկանեցաւ Բօստաճիլին խօնախը. խնդրեց բօստաճիլին տիրովմէ՝ որ իրեն նոր ձիեր պատրաստէ երթիլ օրվան սահաւթը ճին համար, զէրէմ աճէլէ գործը ունիմ ըսաւ երթալու. աս յանձնարարութիւն ընելէն ետեւ՝ գնաց իրեն համար պատրաստված խուցը: Ծառան իր տիրովը ամմէն բաները հոգալէն ետեւ, տէօզէկ պառկեցուց զինքը, գուռը վրայէն գոցեց, ու բանալին վրան առաւ պահեց:

Երբոր առաւօտ եղաւ, ու ամմէն զօրապետին ապստրած բաները սահաւթին կէօրէ պատրաստված կեցերէր, բայց լօրապետ

մը չըսին աս բանին վրայ՝ պատմուհիը պատմեցին ետև ։

Ն Է Մ Յ Ե Ս Տ Ա Ն .

ՎԵՆԻՍԱ • 7 Հոկտեմբերի ։

Աս տեղն գաղեթային մէջը կարգացվեցաւ մէկ զարմանալի դիպուածքմը, որ Մաճառատանը ջուրի տակ ձգեցով՝ բոլոր աւրեց ապականեց ։ Պէրժէվիձդ գաւառին մէջ Քարթըս քաղաքին սահմանները կար մէկ բարձր լեռմը՝ որ կանուանէր (Թասար) Նէ-Քուրի . աս լեռան գագաթը թէքէն յանկարծակի ճաթեցաւ մէկ երկրաշարժի մը ետև, ու ան ճաթած տեղէն Փիսկիէնկէս սկսաւ բարձր ցատկէլ հասար ջուրի սիւնակներ, և այսպէս շատ տեղ ծածկըվեցաւ ջուրի տակ, ու շատ տեղ ալ հիմնայատակ եղաւ, և աս վնասներուն մէջէն էն երեւեկն եղաւ (Թարբասա ամրոցը . աս ամրոցը ամուրը շինուածքմը էր մէկ բլուրի վրայ, բայց ի վրայ այս ամի Սեպտեմբերի 3ին աս հեղեղին ջուրերը առին տարին անկից, հիմայ ամենեկին տեղը չի ճանցրովր թէ աս ամրոցը ուր տեղ կեցէր էր () :

(Օրագր. Կայսեր ։)

(*) Աս դիպուածքը որ աս երկրորդնուն մէջ է զարմանալի ու խեղճ գուրդ դիպուածքներէն մէկը, Ամերիկայի մէջ սրն սրն կրպտասէր ։

Ինչպէս որ կրպտամէնէ Հոմալուր ճապարհորդը, որ հոնաեղլանքը գայեր քաղերք քննելու համար, կայ եղէր 50 կրակ ցատկըրնող լեռներ . Ինչպէս Վեյնուպը Կաթոլիկ մէջ, և Կանան Սիկիլիային մէջ, որոնք երբեմն երբեմն մեծ անձրևներէն ետև, կրակի տեղ սաստիկ հորդ ջուր կըցատկըրնեն եղէր հանդերձ ձկներով, որոնց անուիը ինչպէս Ամերիկացիք կրկոչենէն է Բէնիսապիլա : Աս ջուրին հետ ցատկած չամուր խեղճ իրեն շրջակայ տեղերէն կըծածկէ, այնպէս որ՝ ասլն տեանի մարդը պիւէ չեկրնար իմանալ թէ առաջ ուրիշ ձևով էր տեղը ու ետքը փոխվեր ։

Բէրու գաւառին մէջ կայ տեղեր որ ա մենեկն անձրև չիգար 10 տարի չափ, և երկիրը միշտ թաց կըմնայ այսպիսի պատահաբաններէ ։ Ամերիկայի մէջ 1797 ին եղած այսպիսի դիպուածքովը Քուրթոնն սահմանները թաղվեցաւ ջուրին ու չամուրն տակը շատ գեղեր հանդերձ իրենց բլրակիցներով սրաց թիւը էր 40 հիւր հազի ։

Փ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փարէշ • 4 Նոյեմբերի ։

Կայսրուհին խառնարը Քրանայա՝ առաւ մէքանակէն աս հեղեղաւ խառնարները, որ գուրուած էր հոկտեմբերի 3 ին ։

Երբոր Կաթոլիկ կայսրը աղեկմը տեղեկացաւ Պալիէնային ապստամբուէ ստուգուածը, կար դեռ Փրանսըղին բովը մէկ պագդալինունը Պալիէնացուց զօրք, անոր համար գրեց թուղթմը աս պագդալինոնի զօրապետին . թղթին օրինակը կըգնէր աս խառնարներուն ետևը ։

Կաթոլիկ կայսրը Հոկտեմբերի 25 ին ճամբայ եղաւ Կրֆուրթէն . Փրանսըղին զօրքը ամ հանգստուէ ետ քալիւցան դէպ ի Մէնո գետը ։ Ամուս 29 ին երբոր հասան Փրանսըղները Ճէնհոսէն, մէկ դաշնակցաց դուշմանը որ կըբաղկանար 6 հիւր հոգիէ, եղաւ ասոնց առջևը, և ինչպէս որ պատմեցինէն դաշնակցացմէ բռնորված դերինը, եղերէն ասոնք մէկ առաջապահ գուշմանը Կէմյէի ու Պալիէնայի մեծ բաշակին . Փրանսըղները աս գուշմանը ցրուցան զրած ետ փախուցին ։ Ինչպէս որ դերինները պատմեցինէն, աս կողմերը եղած Կէմյէի ու Պալիէնայի մեծ բանակը, կըբաղկանայ եղէր 70 հազար հոգիէ, ու երբոր իմացրէն թէ Փրանսըղները ետ կըքալինկոր դէպ ի Ռէնո Փրանսայի տէրութե տահմանը, Պրանսուէն շուտմը է կերէն Հաննաու, կրարելու համար Փրանսըղն բանակին ճամբան ուղղի ետև չի կարենան քալիլ ։

Ամուս 29 ին իրիկվան դէմ, Փրանսըղները վեճաբանեցան դաշնակցաց բանակին նշան ձկներուն, գուշմանը Լանժանսպօլտ դեղէն անդին, ու իրիկվան սահմանը 7 ին Կաթոլիկ կայսրը հանդերձ իր բանակովը կէցերէր Իսէմիդուկէն ամրոցը ։ Ամուս 30 ին առաւօտեան սահմանը 9 ին Կաթոլիկ կայսրը հեծաւ ձին ։ Թարաւնթօի տուգան 3 հազար նիւանձիներով առաջ սկսաւ քալիլ ։ Սեպտտիան Ճէնէնային ձիաւոր գուշմանը, Փրանսը Ճէնէնային գուշմանը, հին պահապան զօրաց ձիաւոր գուշմանը կէցան ետևը, դաշնակցները ունէին 6 պագդալին զօրք Թաթբինմէն դեղին մէջ՝ ամէն դէպ ի Ռէնո քալիլելու ճամբաները արդեւելու համար . Փրանսըղները մէկ քանի թօփ նետերուծեցէս ասոնց վրայ, շուտովմը ետ քալիւցան . երբոր Հաննաու հասնելու դեռ 6 մղոն կար, սկսան մեկուսմէն .

մէկու հետ պատերազմէր, դաշնակիցները վախովեցան մէկ անտառովմը մէջ, ու ֆըրանսեղին հ հազար զօրքը զդաշնակիցները կրօտաուայընէին ասդին անդին, վնդն աս միկոցին Կաթօյնօնին թօփձիներուն բանալի չէր հասած հոն. թօփձիներուն գունդը հասնելունպէս, հրամայեց Գուրխալ Ճէնէհալին որ վազէ դաշնակցաց դէմ կրօն ընելով, նմանպէս հրամայեց Տրօութ Ճէնէհալին՝ որ 50 կտոր թօփով վազէ վրանին ուրիշ տեղէն, հրամայեց նաեւ Մանասուեթ Ճէնէհալին որ Սեպասարիան Ճէնէհալին ձիաւորներով բաժնուէ կրօն ընէ դաշնակիցներուն վր դաշնաբրուն մէջ, եւ չուտմը աս կարգադրուածութիները ՚ի գործ դրովեցաւ :

Քուրիալ Ճէնէալը զԺննախն ցերեւ-
ցան ըրաւ. 50 կտոր Թօփով Տրօււթ Ճէ-
նէալը անուն վաստիկընու քաջութի զը-
ցուց. (Մասնօրէն Ճէնէալիալ շատ յը-
նդուլթի կրակ ըրաւ 10 հալար դաշնակ-
ցայ ձիաւորներուն վր, դաշնակցայ ձիա-
ւորները խուրաուխաւ եղած՝ բուլըր գրե-
թէ սուրէ անցան ։ Կաշնակիցները որ
դոցերայնէր գրեթէ բուլըր Փրանքֆօլնէրն
ճամբայները ամենըը Թուրքիյն փախան ։
Այսպէս դաշնակցայ բանակին ձախ Թեւը
մեծ փառքի մէջ ինչալուն համար՝ իրենց
բանակին ալ կողմը սահալած 5 ին սկսաւ
սաստիկ կատաղութի պատերազմել Փրան-
քըններուն հետ՝ իրենց ձախ Թեւը իաւըցը-
նելու համար. առ իմանալունսն Փրիւսիթ
Փրանքուրն Ճէնէալը խրկեց դէպ՛ի ան
կողմը 2 պադապլինի. ասորը զդաշնակից-
ները Հաննաուրն ճամբաներէն դուրս հա-
նէցին ու պարտաւորեցին որ ետ ետ ըս-
կըսին քաշվել. կէսօրէն ետեւ սահալթը Ենե-
աւաթ դաշնակիցները նորէն անցան Գինթ
ձիկ ուղղով դէտըր ու յալթուլթիը կատա-
ղեալ լըմնցաւ ։

Ֆրանսիացիները 6 հզոր հոգի դերի բռնե-
րեն, ու շատ ուլ պայրախ և թօփ ձեռք
ձգեբրեն • դաշնակցաց քաաած փաաառ մեաա
ծով, վերաաորածով դերի բռնըվածով կը
հաանի մինչև 10 հաաաոր • դալ երաա 6 ձե-
նեաալ մեաաածով վերաաորվածով • ֆը-
բանաըվեն բանախեն թինը որ բրաա աա պա-
աեբաաըն եր 5 հզը նիշաննի, 4 պադաա-
աուն հին պահաաանը բըբ, 8 հաաաըր ձիա-
աըր, 120 հաաոր թօփ •

31 ին դաշնակիցները սկսան եռ քաշ-
վել դեպ 'ի Աստաֆֆեմյուռուկ. Նստօքէօն
կայսրը չարունակեց իրեն բանակին եռ
քաշվիլը, ու կէսօրէն ետև սահաթը 3 ին
մտաւ Գրանքֆօնթ' որ է մէկ քաղաքը:

Ռէնո գետին վրէ: Ան պատերազմներուն մէջ գէրէ բռնուված դրօշակները, նման նապէս Վաշէյ ու Լիբախի պատերազմներուն, ամենիքը մէկէն փարէջ իրելընէ ցան: Լօթօւժ վիշտայ ձիաւորներուն զօրապետը Թէպէտ վերաւորված էր Վաշէյ եղած պատերազմին մէջ, բայց չուզէց ետ ձիաւոր առաւորապետի - աս պատերազմ - մին մէջ սատկեցաւ իրեն տակէ ձին միայն:

7/2 =

Այսպես հին և նորագույն ժամանակների միջև
բանական և գիտական խառնուրդ է, որ գրե-
նակ էր Արտեմիդի և ինքն =

Հոկտեմբերի 30-ին Հաննաուս եղած պա-
տերազմի ատեն Լեֆեֆր Տեսնուէթ Փը-
րանսիցին Ճէնէաւալը Էրբոր կերթարկոր
իրեն գունդով պատերազմի բանակին ու-
րիշ կողմէն, ասոր առջեւ էրաւ մէկ Մու-
կովի ձիաւոր գունդմը միացած մէկալ
դաշնակցաց գունդերու հետ, որ ամեն-
քը մէկին կըրպահանային յը հօր հոգին,
սկսան ասոնք պատերազմի մէկմէկու հետ։
Մոսկովիները վերջապէս չկկըրցան դիմա-
նալ Փրանսիցի ուժին առջեւ ու ետ դար-
ձած սկսան ետ քաշվիլ։ Փրանսիցիները 150
ձիաւոր գերին բանբերէն Էդըր, իսկ իրենց
մէ 60 հոգիէն բաւ միայն վերաւորվերէ ։

Համահառու ելքած պատերազմյին հերթեսի օրը դաշնակիցները սկսան ետ քաշվել ա-
րագ արագ։ Բայց Նաբոլեոն կայսրը չու-
ղեց ետևնուն լինել, վն պի սաստիկ հոգե-
նաճ էր իրեն ջոթքը, և ա բանիկ վրոյ
մեկդիկով ճաւեցաւ վն ին թէ որ ետե-
նուն լինորնէ 4 կմ հազար Պալիեռացի
կըշարդէր։ Նաբոլեոն կայսրը թեթեւ կեր-
պովմը ետևնուն լինալէն ետև, Պէռ-
նանտո Ծէնեռալը ձգեց ֆինթէի դե-
տին վրոյ՝ պահպանուծ թէ համար։

Այսօրէն ետեւ տաճարը 3ին դաշնակից
ները ուղեցին մէկ իւրիւրուշոր ընէւ ֆը
րանսդըներուս վրայ անցնելով Քինթմէկի
դէտը, և ֆրանսդները թող տրվին որ ի
րենց բոլոր բանակով անցնին դէտը, և
անատները մէկին ֆրանսդները թուփէն
կէ իջտերով վաղեցին աստից վրայ ու շատ
մարդ լայ ըրին, դաշնակիցները վուծա
ցին դէտէն աստիս անցնել և աս պատշա
ռաւը շատ մարդ իւրիտովեցաւ ջուրին մէջ
բոլոր վնասը դաշնակցայ էր 3 հազար հո
գլին չափ :

Վրէտէ կն մեծ Ճէնէալը Պալիէալը
Լոց դուհորին մահացու վիրաւորվեցաւ =
Հոկ

Հոկտեմբերի 30 ին մէկ Նէմցէի ու Պա-
վէնապի գունդը միասին ֆրանքֆոլթ,
բայց երբոր ֆրանսիացիները մտայնանէն ին-
րէն ետքալեցան: Նոյեմբերի 2 ին ֆր-
անսիացի վերջապահ գունդը ելաւ ֆրանք-
ֆոլթէն ու ետքալեցաւ դէպ 'ի Նիւ-
սա • նոյն օրը առաւօտեան սահաժը 5 ին
կայսրը իրեն բանակովը մտաւ Մակոնցա-
ն աշպէս Ռէնո գետը եղաւ բաժնօղ ֆր-
անսիացի բանակը դաշնակցաց մեծ բանա-
կէն՝ որ եկան տիրեցին ու բանակցան
գետին եղերքը: Ինչպէս որ հասարակ կար-
ծիք է՝ վրէժաւ Պավէնապացոց գունդին էն
մեծ Ճէնէնալը պատճառ եղերէ ու յոր
դուրերէ վճիւրը որ ապստամբի ֆրան-
սիացին • առ Ճէնէնալը շատ պատիւ առեր
էր Նաբօլէօն կայսրէն:

Օրինակն ան Ռուզվէն՝ որ գրեց ֆրանսիացի Ճէ-
նէնալը Նաբօլէօնին հրամանաւ, Պավէն-
ապացոց գունդի զօրապետին, որ երբոր պա-
րէալ՝ հրապարակեցաւ Պավէնապին ու
ֆրանսիացի մէջ էն՝ առ զօրապետը Դեմ էր
ֆրանսիացի իշխանութի պալէ:

Իրֆուրթ • 24 Հոկտեմբերի 1813:

Չեր թագաւորը այնչափ կայսեր երախ-
տիքը վայելէին ետեւ, կուրացէլ պատե-
րաղմ բացաւ ֆրանսիայու դէմ, այսպիսի
գիպտածքի մէջ Պավէնապացոց գունդը
որ գործընկցաւ ֆրանսիացի իշխանութեան
պէտք էր որ ղէնքերնին առած բանորը դըր-
վէին իբրեւ գերի պատերազմի, բայց Նա-
բօլէօն կայսրը չուզէր որ իրեն տակի ե-
ղած զօրքը այնպիսի վատահուծի ունենան
վրան • ուստի կուզէ մեր կայսրը որ ժող-
վէս քու զօրքդ • քեզի չորս օրվան պաշար
կըարբվի, ճամբայ ելէք, ու Բապուռնին
ճամբայէն դայէք Պամպէնկա՝ որ հոնտե-
ղի Պավէնապի թագաւորին դէսպանը ի-
մացնէ ձեզի ձեր թագաւորին հրամանը:

Աս գործքէս ետեւ ընդգէմ է պատուոյ
եւ հաւատարմութի թէ որ մեկէն զէնք վեր-
ցընէքնէ ֆրանսիացի դէմ, առ պատճառիս
համար կուզէ կայսրը որ դու, օֆֆիշիալ-
ներդ, ու բոլոր զօրքդ խօսք տան որ առ-
բիւմը չափ ամենեւին ղէնք չվերցընէք ֆր-
անսիացի դէմ:

Հաստատեալ • Աւերսանդը գլխաւոր
Ճէնէնալ:

(Մօնիթում)

Ի Դ Ա Ն Ի Ա

Միւս • 28 Սեպտեմբերի:

Սեպտեմբերի 25 ին, Նէմցէները 3 հա-
զար հոգիով, 4 կտոր թօփով, 300 ձիա-
ւորով, եկան զարնընկցան Լուպիանային
պատնէներուն հետ, բայց ֆրանսիացիները
կըտրիճուէր դէմ դրին, ու թշնամին թող-
չիտըվին որ ընէ իր ուղածը: Նէմցէին ճէ-
նէնալը 3 անգամ զարնընկէին ետեւ, տե-
սաւ որ այժ կելլայիր ու պիտոր ելլայ
իրեն յարձակմունքը առ տեղեւ վրայ, ըս-
կըսաւ ետքալիլ:

Աս գործընկցութեւ մէջ բաց 'ի ան վերա-
ւորվածներէն, որ 30 առաւայի մէջ լցու-
ցած առին տարին իրենց հետ նէմցէները,
պատերազմի դաշտին մէջ ալ ձգեցին 140
հոգի, կէսը մեռած կէսը սատարի վերաւոր-
ված: Ֆրանսիացիներէն 12 հոգի մեռեր է,
76 ալ վերաւորվերէ • մեռնողներուն մէջը
կըհամըրվի նաեւ կռանաթիկեւ ըսված գուն-
դին զօրապետը, իսկ վերաւորվածներուն
մէջը 4 օֆֆիշիալ միայն կայ եղէր:

3 Հոկտեմբերի:

Սեպտեմբերի 30 ին Իգալիայի բանակէն
գրուած խաղարներուն կէօրէ Նէմցէնե-
րուն օրնութի հասաւ Ալբրամէն, Գարըշ-
թատէն, ու սկսան առաջ գալ: Բալօմպի-
նի ֆրանսիացի Ճէնէնալը առ երբոր տե-
սաւնէ հարկաւոր սեպտեմբերի 'ի Ատէն-
պէնի ետքալիլ:

Իգալիայի փոխարքան, երբոր իմացա-
ւած նէմցէները չորս կողմէն իրեն վրայ
յարձակած կուգանկոր, շուտով Սափն
գետին վր եղած իրենց զօրուէր մէկ տեղ
ժողվեց ու 29 ին հասաւ Նէմցէներուն:
Աս պատճառաւ ֆրանսիացիները պարախ-
ցին Լուպիանան, բերդին մէջը ձգելով
բիւմը պահապան զօրք:

14 ին:

Ինչպէս ֆրանսիայի մէջ կայսրուհին կա-
ռավարը ֆրանսիայու հրաւիրեց որ բոլոր
ֆրանսիան սուր ելլայ՝ պաշտպանելու հա-
մար իրենց հայրենիքը թշնամիներէն • այս
պէս ալ Բրիտէիէ Էւճէնիօսը Իգալիայի
փոխարքան հրաւիրեց իգալիան որ սուր
եղան առ հեռեւեալ յարգորանաց թուր-
թով:

„Ռիվ ժողովուրդը Իգալիայի տէրունէ,
գուք ամենէնիւր վկայ էք մեր գիւցաղին
առջի

առջև դործերուն՝ որով բոլոր իդալիան առաւ իրեն պաշտպանութե տակը, անոր համար հիմայ քան զամենք աւելի զձեզ կրտսիւ ու ձեր վրայ կրնամծէ :

Մինչև որ բուն Ֆրանսայի տերութիւն ամբողջապահօղուցնէ ամենն վառագնէրէն, չէր կնցուց իրեն յալթական բազուակները մեծցնել մեծին Նաթուրի ամբողջը քաղաքական իր տերութե իշխանութե : անոր համար բոլոր Ֆրանսացիները երգումըրին պահելու, պաշտպանելու հմը գանիկայ, և կեցան հաւատարիմ իրենց ըրած երգումներուն վր : Բայց կայսեր մեծանն նութեր բաւական չեղաւ Ֆրանսային պալծառուեր միայն, այլ և ուրեց որ փառաւորէ իդալիանալ, ու ընծայէ անոր իրեն ունեցած հին պայծառութիւն ու փառքը, անոր համար դրաւ իրեն գլուխը ան երկրի թագը՝ որ շատ առեմնէն պէրի կորսնցուցած իրեն փառքը, մոռցրվերէր մէկ գի :

Չեր տաճարները անկից ետև կըցընծային մեծ ուրախութիւն լսելով աս յիշատաւ կայ արժանի խօսքերը, Ամ քելաւ Ինժի, վայ անոր՝ որ աս պատիւ վար իտպէ առնաւ : (*) Աս խօսքերը արթնցուցին ձեր էշեր ու ձեր մեծարտութիւն, հաճոյ եղաւ ձեզի աս բան, և ամենքնիկ մէկ բերան կրկնեցիք նորէն : Աս թագը ամ քելաւ անոր, վայ անոր՝ որ աս թագը ամ քելաւ անոր :

Ասկից ետև ասք ելաւ իդալիայի թագաւորութիւն, ասկից ետև դալեանները իբրև թէ նորէն ծնած յիշեցին իրենց նախնեաց ու սրապերուն փառքը : ասկից ետև բոլոր Եւրոպան զարմացեալ մնաց, թէ ինչպէս փառաւորվեցաւ իդալիան էն մեծ աղբերու առջև ալ, ու կրպարծէր իբրև մէկ տերութիւն :

Ո՞վ գալեաններ, ես զձեզ ալեկ կըճանչնամ, դուք ալ հաւատարիմ եղէք ձեր ըրած երգումներուն վրայ : Մէկ թշնամիսը՝ որ խելոյն ժամանակ տիրեց ձեր վրայ, ու կուղէր միշտ կտոր կտոր բաժնել ձեր երկիրը ուղ զի վախմը չունենայ ձեզմէ, երբոր տեսաւ որ իդալիան իբրև մէկ տերութիւն ոտքի վր կանգնեցաւ, ու ամենն կողմանէ փառաւորվեցաւ, սաստիկ նախանծը շարժեցաւ խախտել եղաւ, անոր համար նորէն

կրպարաւնայիւր ձեր երկիրներուն ու ձեր անկախութիւն վրայ :

Դուք՝ որ ձեր կրտսիւնէք անձնատուր եղաք ու նրվաճեցիք թշնամիին առջև զոութիւնը, մի ուշանաք նորէն նրվաճելու աս վերջի անգամնայ : Աս օրվան օրս, ինչ ուրիշ առիթներ կըրնան գրգռել ձեր հայրենասիրութիւնը, ձեր քաջութիւնը, բայց ի աս առիթներէն : Վիմուցաք դուք ինչ վեճակի մէջ էիք 12 տարի առաջ ու հիմայ ինչ :

Ան ձեռքերը՝ որոնք զձեզ բարձրացուցին, նաև ընծայեցին ձեզի աղնուական ու առատաձեռն բարեկարգութիւնը՝ որով ճոխացաւ ձեր մեծութիւն ու երջանկութիւն : վառեցէք ուրեմն զանոնք՝ որոնք կըհամարձակին յախշտակելու ձեզմէ :

Իդալիա, Իդալիա : Աս աղնուական աղնուր, որ հին ատենը պատճառ եղաւ մեծամեծ քաջութիւններու, այսօր ըլլայ մէկ ձայնը զձեզ մէկ տեղ միաբանելու : Աս անունով ելլան ձեր կարիքն արատեարազող պատանիները, վազեն խմբովին, քաշելու համար մէկ երկաթեղէն պատնէսը հայրենեաց առջևը՝ որուն թշնամին ներկայաւ նալ պիլէ չիհամարձակի :

Քաջագունը, որ կրպատերազմի իրեն ժողովուրդեանը համար, իրեն ալքատոհմին, փառաց ու անկախութե համար իրեն բաղաբացիներուն, միշտ անյալմէրէ է : Ուրեմն մեր թշնամիները բռնադատենք, որ հեռանան մեր երկիրներէն, և մենք անկից ետև կարենանք ընել մեր թագաւորին թէ Ո՞վ թագաւոր, մէկ արժանի եղանկ ընդունիլ ինչմէ մէկ հայրենիքմը, Բայց մենք աւ դանիկայ կըրտաք պաշտպանել թշնամիներէն :

Հասարակաւ : Բրինչիբէ Էւճէնիս :

22 ին :

Օվլցցէնիէն եկած Հաստաա խապորները խմացուցին թէ Պալկեւան Նեմյէն հեռ գաշտագրուել ըրաւ, ու միայաւ դաշնակցաց հեռ, անոր համար Չվցցէնին՝ որ էր Ֆրանսայի դաշնակից, կարեց իրեն հաղորդակցուել Պալկեւային հեռ :

Նմանապէս թիւօջօցիք ալ միացան Նեմյէնի հեռ, ու իրենց երկիրը խօթեցին Նեմյէնի ջօրքը :

(Օրագր : Միւնախ :)

26 ին :

Նեմյէններուն բանակը որ ամսուս 14 էն պէրի ջօրացաւ նոր նոր օգնութիւն հասնող գուն :

(*) Երբոր Նաթուրէն կայսր օծվեցաւ թագաւոր իդալիայու ու դրաւ թագը իրեն գլուխը Միւն քաղքին մէջ, անատեւը ամենիւուն առջևը ըսաւ աս խօսքերը Ամ քելաւ Ինժի աս թագս, վայ անոր ևն ևն :

գունդերով, անոր համար ամսուս 18-ին յարձակեցան Բիալէ գետին կողմերը. ամսուս 20-ին Նէմցէի գունդով՝ որ կը բաղկանար մէկ քանի հազար հոգիէ, ու գլխաւորն էր Էքքարտ Ճէնէուալը մասն Պէլլուն:

Իգալայի փոխարքան շտեյնպէս աս բան խրկեց ան կողմը մէկ գունդով Բալլամպինի Ճէնէուալին հետ, ու ասոր է տեւն հարկաւոր սեպէց, որ խրկէ նաև Կոէնիէն Ճէնէուալին գունդնալ անոնց օգնութի:

Փոխարքան ամսուս 23-ին ետ քաղեցաւ բոլոր իրեն բանակովը մինչև Ռափինէ. աս պատմէին ետև կը յարէ դադէթաձին. «Ո՛վ որ լսէ մեր զօրքերուն գէպ՝ (Թայլէամէնթ) ու գէպ ի Բիալէ ետ քաղիլընէ ամենէն չի դարմանայ. վասն զի կերթան պաշտպանելու աս գունդերը»:

Փետր. 28 Սեպտեմբեր:

Սեպտեմբերի 24-ին կէսօրէն ետև սահալով 3-ին արևմուտքին ու հիւսիսին մէջ գոցվեցաւ երկինքը Թանձր ամպերով՝ որոց գոյնը էր այնպէս ինչպէս որ կը տեսնուի սև գոյնը խառնած քիչով ծիրանեգոյնի հետ, շարունակ մէկ գիծով կը գոռար երկինքը, բայց ոչ այնչափ սաստիկ. ու փայլակներուն կրակը կ'երևնար ամպերուն վրէ՛րադ սօրաջօղ օձիւնպէս: Այսպէս մէկ սահալով քիչէին ետև, մէկ բարակ հիւսիսային արևմտեան քամիով էլաւ, ու աս ամպերը կամաց կամաց բերաւ Փաէնցա քաղքին վրայ և սկսաւ կարկուտ գալ առանց անձրևի. աս ինչպէ՞ կարկուտները չէին միակերպ ոչ ձևով ոչ մեծութեմբ. էն սղոտիկ կարկուտը կար հաւու հաւկիթի չափ, իսկ էն մեծ կարկուտին տրամագիծը էր 6 մասնաչափ: Կարկուտին ձևը էր երկու տեսակ, մէկը էր գնտաձև բաղկացած շատ մանր կտորներէ և էր խիստ բիշ Թափանցիկ. երկը ձևնալ էր գնտաձև. բայց էր բաղկացած խոշոր կտորներէ. աս գնտաձև կարկուտին վրայ կար ցրցուած երկայն սառեր՝ պոյծառ ու շատ Թափանցիկ, մէկը մէկէ հեռու ու տարբեր ձևերով:

Կարկուտները կը պարունակէին իրենց մէջ փոխով որուն գոյնը էր մութ կարմիր: Միջակ կարկուտներէն մէկը չէրէկմը անցնէին ետև կը ընկնէր 96 տրէմ

ծանրութեմբ. ոմանք ըսին թէ տեսներէն որ կարկուտներուն մէջ կայ եղէր երկայն գաւաղանաձև կարկուտ ալ: Մէկ քանի տեղ տեսնուիլեցաւ որ կարկուտին հետ ինչ կան երկրիս վրէ գնտաձև կրակներ, բայց առանց ոստտիկ յառաջընթաց որոտման, ասոնք երկրիս վրայ իյնալունպէս մարեցան, ու մէկ սաստիկ զինքովոր հոտ ձգէին ի դատ՝ անտեղև օդը շնչառուէ դժուարութի կուտար. կարկուտին գալը տեւց 10 վայրկեանի չափ:

Այսպիսի սաստիկ կարկուտը ինչ քնաս կրնայ հասցնել արտօրէն երու պոքներու ամեն մարդ կրնայ մահաբերել: Քաղքի տուններու բոլոր սրտուհաններուն ձաւմերը՝ որ գէպ ի արևմուտք կընայէինէ ջարդուբուրդ եղած կտորացան. խելը դուրս դրանոված մարդիկներ վերաւորվեցան, մեռան խելով ոչխարներ:

(Օրագր. Ռապիէնի):

Վեռն. 7 Սեպտեմբեր:

Իգալայի բանակը ետ քաղեցաւ մինչև Ատիձէ, ու գլխաւոր դուրսից փոխարքային բանակեցաւ Վեռնային շրջանակները: Նէմցէները Պրէշան առնելու միտք կը ցնցնէին կոր, անոր համար 4 հօդ հոգի անոնց դէմը առնելու դաջին:

Սեպտեմբերի 11-ին Վեռնային շրջանակները եղաւ մէկ պատերազմ, որուն մէջ Ֆրանսիացիները յաղթեցին Նէմցէներուն՝ հասնելով վրանին յանկարծակի ետևի կողմէն: Աս պատերազմիս մէջ Ֆրանսիացիները գերի բռնեցին Նէմցէներէն 800 հոգի որոց մէջը կայ եղէր խելմնալ օֆիցիալ, 200 հոգիալ մեռեր է պատերազմի մէջ: Ֆրանսիացի կողմէն 250 հոգի գերի բռնուիլէր, որոնց մէջը կայ եղէր մէկ քանի օֆիցիալ: Վեռնէն Գոնթէն՝ որ էր Ֆրանսիացի գլխաւոր Ճէնէուալներէն մէկը, կորսնցուցաւ մէկ ազգը Թօփիմը կիւլէյով:

(Օրագր. Միլանո):

Մինչև աս ատեն կուգար դուրսի գալ զեթաները. բայց ասկից ետև վէնէտիկ պաշարման սրտառուաւ դադրեցաւ ամեն խաղաղներ. ասկից ետև խաղաղները տեղիտեղ կը դրենք երբոր ձամբաները բացուին:

Աս գործքս՝ որ է պոտմութի հիմակվան ատենիս, սասնըհինի օրը մէյն կը աղպիւն:

ԻՎԵՆԻՏԻԿ ԴՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅԵ ՂԱԶԱՐՈՒ: